

A nemzeti kérdés a választási kampányban és a kampány után

A Magyar Szocialista Párt

Nemzetpolitikai (Közép és Kelet-európai) Tagozatának ülése.

2002. július 4.

Tabajdi Csaba:

Tagozatunk már 10 év óta, de különösen az elmúlt két évben intenzíven foglalkozik a nemzeti kérdéssel. A *Magyar Optimum* című dolgozatomnak több alkalommal volt vitája. Együtt dolgoztunk a *Millenniumi Üzeneten* is, amelyet a Párt elnöksége jóváhagyott, de nem küldött el soha. Ezt én némi öniróniával elneveztem szocialista szamizdatnak, mert az MSZP kongresszusán az első napon még megkaphatták a küldöttek, de a második napon már zugárúvá vált. Tulajdonképpen úgy múlt el az egész Millennium, hogy a Magyar Szocialista Párt nem válaszolt arra a nagy fideszes szentistvánózásra és zászlólengetésre, amely belengte az egész ünnepet. Pedig Szent Istvánnál radikálisabb és „kozmpolitább” megújítója nem volt a magyar történelemnek. Mindent, ami addig volt – társadalmi szerveződéstől kezdve külpolitikai orientáción át a kultúráig és ideológiáig – félretett azért, hogy a magyarság megmaradjon. Sajnos azonban mi ezt a gondolatot nem juttattuk el a magyar társadalomnak.

Gazsó Ferenc már 2000-ben egy tanulmányában megállapította, hogy a nemzeti tényező, amely 1990-ben és 1994-ben a választásokon még semmilyen szerepet sem játszott, 1998-ban már igen nagy jelentőségre tett szert. Nemcsak az ellenzéki támadások miatt („a magyar föld védelme”, a magyar–román és a magyar–szlovák alapszerződések jobboldali ellenzése), hanem részben amiatt is, hogy a Magyar Szocialista Pártnak nem volt markáns álláspontja a nemzeti kérdésben. Akkor sem szólaltunk meg, amikor Orbán Viktor 1997. augusztus 20-án kijelentette, hogy ebben az országban az van otthon, aki ide magyarnak születik. Joggal érezték ezt sértőnek a nemzeti kisebbségek, mert így kérdésessé vált, hogy ők otthon vannak-e abban az országban, ahol – mint a horvátok és szlovákok – ezer éve társnépként élnek, vagy más nemzetiségek, amelyek sok száz éve osztoznak a magyarok sorsában.

Keletről Nyugatra Európa közepén

A választási tanulságok között szeretném elmondani, hogy Orbán Viktor ezt használta ki 1997–98-ban. S ha a nemzeti tényező az 1998-as kampányban komoly elem volt, akkor 2002-ben ez lett a legfőbb harci terep. Igaz, hogy a nem ezen dőlt el a választás, mert megítélésem szerint azt a Fidesz egy tényező miatt veszítette el: az arroganciája miatt. A magyar társadalom támogatását amiatt a megosztó, arrogáns, a társadalmat kettéosztó politikája miatt veszítette el, amelynek egyik eleme volt a nemzeti alapon történő szembeállítás és kirekesztés kísérlete. Vagyatok ti, az „idegenszívűek” és vagyunk mi, a magyarok, vagy ahogy nemrégiben Kerényi Imre fogalmazott: „egyik oldalon vannak a Kun Bélák, másik oldalon pedig „Szent István népe”. 2002-ben ez nagyon komoly kérdés volt, ugyanakkor a Magyar Szocialista Párt nem igazán tudott vele mit kezdeni.

Igaz, hogy sok minden megváltozott, mert ennyi magyar zászló fennállása óta nem volt még kint az MSZP székház falán. Lehet, hogy túl sok is, ugyanis az egésznek van két nagyon fontos eleme: az érzelmi mozzanat és a hitelesítő erő. Mondhatja reggeltől estig a Magyar Szocialista Párt bármelyik vezetője, hogy a nemzeti közép kormánya lesz, ha ennek nincs hitelesítő ereje. Hitelesítő erőhöz hiteles személyiségek kellenek, akiknek megvan az a képessége, hogy hitelesíteni tudnak. A „nemzeti közép” fogalmát meg kellene tudni tölteni tartalommal. Sokat lehet vitázni arról, hogy mond-e valamit a nemzeti közép. Nyilvánvaló, hogy ez a „Neue Mittel”-ből, a német szociáldemokratáknak az „új közép” fogalmából jött, s nem hangzik rosszul, bár még nem sok tartalma van. Erre Móra Ferencet tudnám felidézni, a *Szép karácsony szép zöld fája* című novelláját, amelyben Fercsike szavakat mond a kiskunfélegyházi öreg templomban és tele van a vers csupa olyan érthetetlen szavakkal, mint „mondsza” és „jövel”. Akkor írja Móra Ferenc a maga finom kiskun humorával, hogy a szónok is akkor éri el a legnagyobb hatást, amikor olyat mond, amit maga sem ért. A „nemzeti középnek” is megvan ez a töltete. Ez olyan, mint a kollektív jogok a kisebbségi ügyekben, az is elég homályos, vagy a szubszidiaritás, ami most egy igen elegáns eurokonform fogalom. Nem kell nekünk megijedni attól, hogy vannak húzó szavaink, amelyek nincsenek pontosan definiálva. Az viszont nagyon fontos lenne, hogy ezt a fogalmat próbáljuk tartalommal megtölteni és legalább saját magunk számára próbáljuk meg értelmezni.

Az egyik dolgozatomban azzal fejeződött be, hogy előbb megy át a tevé a tű fölé, mint ahogy a Szocialista Párt meg tud békélni a nemzeti kérdéssel. Akkor én öncenzúrát gyakoroltam, és kivettem ezt a mondatot. Mert ilyet csak Bodor Pál barátunk írhat le, hiszen ő a *Budapesti Lapba* több éven át írta a maga dörgedelmeit, hogy a baloldal próbáljon már meg kezdeni valamit a nemzeti kérdéssel. Ennek a legnagyobb problémája az érzelmi elem, vagy a szimbólumokhoz való viszonyunk. Történt a mostani parlamenti ciklus elején egy esemény, amely tökéletesen jellemzi a Magyar Szocialista Pártot. A szocialista képviselőcsoport elment a Nagy Imre szoborhoz, és ez nagyon fontos szimbolikus lépés volt. Aztán elmentünk a Kossuth szoborhoz is. A Bibó-táblához már nem tudtunk odakanyarodni, mert ott volt a sarkunkban a Fidesz. A szocialista képviselőcsoport azután úgy vonult el a Szent Korona mellett, mintha az valamiféle üres kellék lenne a parlament kupolájában. Lehetett

volna azonban másként is. Képzeljük el azt a jelenetet, hogy a szocialista képviselőcsoport az új parlament megalakulásakor, amikor fölvonul a főlépcsőn, a kivilágított kupolacsarnokban a média jelenlétében meghajtja fejét a korona előtt. Nem kell nekünk királypártiaknak lennünk ahhoz, nem kell egyetértenünk semmiféle Szent Koronátannal, hogy a legrégibb nemzeti jelképünkkel tudjunk valamit kezdeni.

Csányi Vilmos akadémikus írta egy cikkében, hogy nem kellett volna a balliberális oldalnak annyit rágódnia azon, hogy a Nemzeti Múzeumból átkerül a Parlamentbe a korona, és ez hány millióba kerül, hanem ki kellett volna találnia hozzá egy rítust. Családot alapító házaspárok programjába például be lehetne iktatni, hogy elmennek a Szent Korona, mint egy évezredek jelkép elé fejet hajtani, hiszen a magyar államiságnak, a magyar nemzetnek ennél régebbi szimbólumát nem ismerjük.

Farkasházy Tivadar az ideai szárszói találkozó meghívójába a következőt írta: „Ezek, mármint a „fiúk”, most a nemzeti egység jegyében lezárták az Erzsébet hidat. De nem kellene nekünk ettől megijedni. Ezek a polgár, a nemzet, a haza mellett lenyúlták Széchenyit és Szent Istvánt is. Hallottam ezt az elmúlt években sokszor, de ugyan ki akadályozza a szabad madarakat, hogy Batsányiról, Kossuthról, Széchenyiről, Jókairól, Petőfiről, Eötvösről, Deákról, a *Franciaországi változásokról*, vagy az *Áprilisi törvényekről* szóljanak? Hosszú volt az út idáig. Ám ideje harcba indulni a lelkek visszaszerzéséért. Miért kellene az embernek lassan minden nemzeti ünnepen otthon kuksolnia? Miért hagyta Göncz, Mécs, Eörsi, Litván pártja, hogy '56-ot is szinte teljesen ellopják tőle? Miért lett elégük a macerás holdudvarból, miközben a másik oldalé lassan a fél ország? Miért vettük csendben tudomásul, hogy Faludy és Mérei szellemét kiszorítják a Világszövetségből? Én hozzá tehetném a baloldali Bodor Pált, vagy a nem baloldali Pomogáts Bélát is, és sorolhatnám a neveket. Miért lesz március 15-e, a köztársaság ünnepe, lassan teljesen a királypártiaké? Miért ülünk még mindig a Köztársaság téren, miközben folyamatos megújulásról beszélünk? Miért nem vesszük észre, hogy mi a divat, milyen a korszellem, melyik darabot, filmet, koncertet kell feltétlenül megnézni, meghallgatni? Azok is lakossági fórumok!

A Fideszt sokáig telefonos pártnak csúfolták, mert éveken át egyetlen nagygyűlést sem tudtak összehozni. Aztán egyszer elgondolkodtak azon, hogy hol van a sok ember. Focimeccsen, rockkoncerten, búcsúban, körmenetkor, nemzeti ünnepeken, és elkezdtek odajárni. Ezek a terepek jórészt ma már az övék. Lehetett viccelődni a millenniumi zászlóavatási ünnepségeken. Ám sok helyen ez volt az egyetlen esemény, amelyre mindenki boldogan elment, és sok falu polgármestere is örült annak, hogy emelvényt ácsoltak erre az alkalomra. Ezen nem ártana elgondolkodni mind az SZDSZ-nek, mind a Magyar Szocialista Pártnak.

Mit kellene tisztáznunk a jelképek kapcsán? Először is a koronához és a Trianonhoz való viszonyt. Javaslataim:

a) Mivel a Fidesz az agyakat, a történelmet is megpróbálta kisajátítani, a szocialista-liberális kormánykoalíció 4 év alatt csinálja meg a 20. századi magyar történelmi múzeumot! Föl kell kérni Romsics Ignácot, Glatz Ferencet, Ormos Máriát e koncepció elkészítésére. Három

Keletről Nyugatra Európa közepén

nagy emblemikus korszaka van a 20. századi magyar politikának: Ferenc József, Horthy Miklós és Kádár János. Jellemző a 20. századi történelem magyar paradoxonára, hogy egyiknek sem lehet szobrot emelni. Mégis be kell mutatni a három nagy történelmi korszakot (benne a két nagy kataklizmát: Trianont és a magyar Holocaustot), hogy a magyar közvélemény végre hitelesen megismerhesse! Ha nem tesszük meg, akkor ne fanyalogjunk azon, hogy a Fidesz megvalósította a Terror Házában a maga történelemhamisító koncepcióját! Mi nem történelmet akarunk hamisítani, hanem annak a nemzedéknek akarunk hiteles képet adni, amelynek már az 1989–90-es átmenet is történelem, azoknak, akiknek a létező szocializmusról semmi reális élménye nincsen. A mostani választóknak legföljebb a Bokros-csoomag volt még az élménye. Nem véletlenül használta ezt föl Orbán Viktor a kampányában.

b) Érzelmek nélkül nem lehet politizálni. Fel kellene állítanunk egy emlékművet, amelynek azt a nevet adtam: „Két seb a nemzet testén”. Ez Trianonnak és a Magyar Holocaustnak állítana egyszerre emlékművet. Mert jó lenne végre, ha az agyakban, a szívekben ez a két legnagyobb 20. századi magyar tragédia végre egybeérne. Bár mi nem a nemzeti önsajnálásban akarunk versenyezni a jobboldallal, nem szabad megengednünk, hogy Trianon csak a jobboldalnak fájjon! Elnevezhető ez az emlékmű úgy is, hogy a „magyar nemzet egységének” emlékműve – melyen ott van a két seb. Erre pályázatot hirdetnénk meg. A szocialisták pedig szíveskedjenek évente Trianonnál is koszorúzni! Ne engedjük át ezt a kiscgazdáknak, a hóbörgő jobboldalnak! Azt hiszem, hogy a jelképes dolgok rendkívül fontosak. Jönnek az önkormányzati választások. Mitől veszítettük el a vidéket áprilisban? Az urbanizált ipari, bányász megyékben jól szerepeltünk, de a mezőgazdasági megyéket – Jász-Nagykun Szolnok kivételével – mindet elvesztettük. A kis falvakat – elvesztettük. 11%-kal vezettem Bácsalmás-Jánoshalmán, mégis kikaptam. Nem én, hanem a Magyar Szocialista Párt, hiszen az MSZP 15%-kal kikapott Bács-Kiskun megyében. Ezt nem lehetett behozni. Ha a két forduló között a Fidesznek van még 3 napja, ma ő kormányoz. Levontuk-e a tanulságot? Nem vontuk le. A Fidesz számára a két forduló között kiderült, hogy a gyalázkodás hat a politikában, ők ezt tették. Míg a szocialisták elmentek a Gerbeaud cukrászdába orosz krémtortát enni, Orbán elment Szeremlére borsos kalácsot enni Juliska nénihez, és el tudta hitetni magáról, hogy ő a vidéki fiú. Rájátszott Budapest és a vidék szembeállítására. Ehhez asszisztált minden magyar egyház, legalábbis a falvakban szinte mindenhol. A Fidesz rájátszott a nacionalista kártyára, vagy úgy is mondhatom: a nacionalizmusba hajló nemzeti kártyára. Nem lényegtelen a fogalmazás. Végül is mi a városoknak köszönhetjük, hogy győztünk. Erről azonban sajnós a Magyar Szocialista Pártban még semmilyen érdemi elemzés nem történt. Ebből márpedig le kellene vonnunk a következtetéseket. Azt is, hogy egészen más vidékpolitikára lenne szükség. Én, mint kiskunsági parasztyerek szégyenkezem azon, hogy a parasztemberek, akik három éven át nyakukba kapták Torgyánt, a saját józan eszükkel, a saját zsebükkel ellentétben, érzelmi alapon a Fideszre szavaztak. Ennek nagyon sok tanulsága van. Ezek között ott van a nemzeti kérdés is, továbbá az is, hogy a politikának az érzelmekről kell szólnia és jövőképet, víziót kell adnia, nekünk baloldali víziót. A jobb oldalon van vízió: vidék-

fejlesztés, család, a nemzet újraegyesítése, nagy távlati célok. Van jövőkéjük, vagy legalábbis képesek voltak ezt elhithetni. Más kérdés, hogy a Fidesz vízió torz.. Az, hogy a fiatalok körében az MSZP ennyire rosszul áll, többek között azzal is összefügg, hogy nem tudunk ideálokat adni, nem tudunk jövőképet adni.

Végezetül Ágh Attilát idézem, aki a *Mozgó világ* 6. számában, azt a kérdést teszi fel, hogy 2006-ban megint a csodára számítottunk-e, arra, hogy 3 millió ember magától is nagyon akar a Fidesz ellen szavazni. Mert ezt a választást nem mi nyertük meg, ezt a választást a Fidesz vesztette el! Nem árt magunkban tudatosítani, hogy ez egy paraszthajszálos győzelem, és a falu teljes elvesztése. Nem nagyon látom az elmúlt hónapok alapján, hogy ebből a Magyar Szocialista Párt vezetése túl sokat figyelembe vett volna. Azt hiszem azonban, hogy egy ilyen tagozatnak, mint a miénk, többek között az is a feladata, hogy folytassuk immár 10 éves harcunkat abban a reményben, hogy az MSZP vezetése ebből észrevesz végre valamit, hiszen elvileg most már a „*nemzeti közép kormány*” kormányoz.

Bodor Pál író, újságíró:

Azzal kezdem: nem kellene annyira csodálkoznunk azon, hogy nem fogadnak el bennünket, szocialistákat valamilyen nemzeti tradíció folytatóiként. Az anyaországban ugyanis alig vannak nemzeti tradícióink. Vannak ragyogó osztályharcos tradícióink, vannak ragyogó antifasiszta tradícióink, sokféle tradíciónk van. Kisebbségi sorsban – Erdélyben, Felvidéken, Vajdaságban – a nemzetiségi jogegyenlőségért vívott küzdelemben vannak szocialista nemzeti tradícióink is, de csak ott. Az erdélyi baloldaliság abból a természetes és tragikus állapotból született, hogy nekünk ott csak a baloldal kínált szövetséget, erőt, támogatást. A román jobboldal nem kínálhatott, mert magyargyűlölő volt. Ezért tehát Romániában a nemzetiségi, a magyar mozgalomnak rendkívül erős baloldali bázisa volt. Ezt az elmúlt években sajnos sikerült elveszítenünk. Tragikus következmény ez. Elmondok valamit a történetiségéről.

Először is, Trianon után a szociáldemokrata és baloldali mozgalom, a szervezett ipari munkásság ereje összehasonlíthatatlanul nagyobb volt Erdélyben, mint az Ókirályságban. Tehát a szervezkedő Kommunista Pártnak erősebb tömegbázisa és erősebb értelmiségi bázisa volt a Kárpátokon innen. Másodszor: a Román Kommunista Pártot azért helyezték törvényen kívül, mert a programjába fölvetett egy ragyogó mondatot, amelyet mi erdélyi magyarok félreértettünk. Ez úgy szólt, hogy a Kommunista Párt híve a kisebbségek nemzeti egyenjogúságának, beleértve az elszakadáshoz való jogot is. Erre egész Erdélyben felkapták a fejüket szüleink és nagyszüleink és azt mondták: nem hiába harcolt a Magyar Vörös Hadsereg Trianon ellen, a vörösök megvédenek minket.

Sok évnek kellett eltelnie, hogy rájövjjünk, hogy ez a mondat nem Erdélyre vonatkozott, hanem – Beszarábiára, amelyről később Szovjet Moldova vagy Moldávia néven tanultak

Keletről Nyugatra Európa közepén

gyermekeink. A baloldali mozgalom így egy rendkívül erős kisebbségi támaszt kapott. A Doftana börtön baloldali szárnyán a baloldali foglyok beszédnyelve döntően a magyar volt. A felszabaduláskor a Kommunista Pártnak ezer nyilvántartott tagja volt, ennek a zöme magyar volt. Magyar, magyar zsidó, bolgár, szerb, ukrán, stb. Sikerült ezt a bázist elveszteni. Nem Magyarországról beszélek, hanem a határon túli területekről. Nem megyék most bele a szlovákiai helyzet elemzésébe, de aki ismeri a Sarló Mozgalom, vagy Balogh Edgárék tevékenységét, az tudja, hogy kicsit hasonló a helyzet.

Utólag szűrom be: a magyar nemzet és nemzetiségi politika szempontjából fontos lenne alapos tanulmányt írni, íratni arról a végzetes csalódásról, amelyet a Szovjetunió „nemzetiségi” politikája okozott. A második világháború utáni években bizony a kisebbségi magyarok jó része szovjetbarát volt, mert élt bennünk az illúzió, mert még nem tudtuk, hogy valójában az orosz nacionalizmus ott a legsúlyosabb ideológia. Emlékszem, hogy amikor Körösi Csoma Sándor nyomában filmeztem Buharában, olyan durva oroszosításélmények értek, hogy sosem hevertem ki. Kahána Mózes igazán hithű kommunista volt, amikor a Szovjetunió kicserélte, azaz kimentette Romániából. Az lett ott a pártfeladata, hogy a „moldován” falu írója legyen, „moldován” (azaz román) nyelven. 1956 után otthon járt Kolozsváron, ellátogatott az Utunk szerkesztőségébe, és lélegzetelállító nyíltsággal panaszkolt fel az erőszakos, kemény oroszosítást. Színromán faluban még a pártszervezeti gyűlésen is csak oroszul volt szabad felszólalni – holott a földművesek zöme nem is tudott oroszul. Ott minden nemzeti érzés, érzékenység, ragaszkodás az anyanyelvi iskolához, a nyelvhez: nacionalizmus lett – kivéve az orosz nacionalizmust, amelynek hazafiság volt a művészneve. A szovjet „példa” aztán, áttételesen, nekünk is betett.

Visszatérek a hazai tradíciókhoz. Mélyen egyetértek Tabajdi Csabával abban, hogy a politikai küzdelemben, akár a racionális igazsággal szemben, is erősebb az érzelem. Mögöttünk és mellettünk nincsenek érzelmek, nem is voltak ilyen tradícióink. Az osztályharcról természetesen lemondtunk, és magunkról már rég nem mondjuk azt, hogy „én ezelőtt 50 évvel kommunistaként kezdtem”. Ami engem illet, 1944 augusztusának utolsó napjaiban már a temesvári KISZ és Madosz tagja voltam. Én legfeljebb azt merem mondani, hogy – baloldali voltam. Ezt még elviselik, tehát megpróbálunk szalonképessé válni. Közben világszerte elindult a radikális jobboldali nemzeti mozgalmakkal és szélső jobboldali mozgalmakkal szemben egy ultraradikális, régi szavunk szerint anarchoszindikalista mozgalom a globalizálódó kapitalizmus ellen. Mi pedig megpróbálunk távolságot tartani ide is, oda is. Elfelejtjük, hogy a mi mozgalmunk valamikor osztályérdekek védelmével indult. Nemcsak a nemzeti jelzőszavakat és nemzeti érzelmeket, Trianon ügyét és sebét engedték át a jobboldalnak, hanem ebben az ügyben is mélyen hallgatunk. Én nem azt mondom, hogy Magyarország jövője szempontjából, az integrációnk szempontjából, Magyarország elfogadottsága szempontjából ideális lenne most kimenni az utcára, és azt mondani, hogy most bejön ugyan a külföldi tőke, de csak addig marad, amíg itt olcsóbb a munkaerő, mint Ukrajnában, aztán tovább áll egy házzal. Természetesen nem ezt mondom. Nem szabadna azonban úgy tennünk, mintha

a Margaret Thatcher utáni szociáldemokráciához való illeszkedésünk kizárná a hangosan gondolkodásunkat ezekről az alapkérdésekről. Egyfelől tehát itt vannak bizonyos tőke és munka közötti konfliktusok, amelyekkel nem tudunk igazán foglalkozni, mert mutál a politikai hangunk. A régi hangunkhoz nem tudunk és nem akarunk visszatérni és van ebben ráció, logika, pszichológiai igazság, van ebben hitelvagy is. A másik hangunkhoz pedig sajnos, nem jutottunk még el.

Most sajnos valóban csak a Fidesszel szembeni utálat segített bennünket győzelemre. Ha nem tudunk kilépni a taktikai vetélkedésből – mert e pillanatban csak taktikai vetélkedés folyik, és nem tudunk koncepcióbeli vetélkedésbe, vagy versenybe kezdeni, mégpedig úgy, hogy megépítjük ennek az érzelmi tőkéjét is, akkor 20 év múlva semmi nem létezik belőlünk. Akkor 20 év múlva Orbán mai tinédzserei lesznek az urak az országban. Nem azért vagyok ennyire aktívan pesszimista, hogy bárkit is felrázzak, hanem azért, mert szerintem sajnos ez a pillanatnyi helyzetből továbbrajzolható logikája a dolgoknak. Tessék belegondolni, hogy az Illyés Alapítvány mögötti erők miként próbálták átállítani az erdélyi magyarságot jobbra, Fidesz-pártivá tenni. Nagyon sok pénz szolgálta ezt a célt, de ne csak nekik tegyünk szemrehányást! Ne csak Németh Zsoltnak, aki Kolozsváron azt mondta: mi a kettős állampolgárság kivívására törekszünk. Ki az az erdélyi magyar, aki erre nem kapja fel a fejét boldogan, még akkor is, ha ennek nem lehetett folytatása? Lett hatása úgy, hogy az *Erdélyi Krónika* kapott 80 millió forintot a maga terjesztési hálózatának kialakítására, és világgossá lett a Fidesz önidentifikációja. Megmutatta, hogy ők valójában hogyan gondolkodnak és mit akarnak, s ennek a szolgálatába állítottak mindent.

Visszatérek a lényegre és befejezem. Tabajdi Csabának megint igaza van. Ahogyan igaza volt annak idején, 1988-ban, amikor Szokai Imrével közösen írt tanulmányával sikerült be-robannia a magyar közvéleménybe. Akkor a *Magyar Nemzet* ügyeletes szerkesztője voltam, így van némi közöm ennek a kéziratnak a megjelenéséhez. Nincs érdemem, csak – közöm. Vannak pillanatok, amikor bizonyos igazságokat akkor is ki kell mondani, ha nem ille- nek az addigi belső és külső szokásokhoz. Lehetetlen a mi demokratikus, józan, tisztessé- ges, esélyegyenlőséget hirdető politikánkat győzelemhez segíteni ügyetlenül. Olyan körü- mények között, amikor a politikusainknak nincs idejük gondolkodni, amikor nem érzem, hogy működne valahol egy stratégiai agytröszt. Amikor nem látom, hogy mi a második, a harmadik és a hatodik lépés. Amikor eladjuk a *Szabad Földet*, amelynek 400 ezer példánya volt, és minden vidéki házban ott volt, és tudomásom szerint 220 millióért adtuk el, mert nagyon rosszul álltunk anyagilag. Tessék megnézni, hogy a Fidesz ott győzött, ahol a Szabad Földnek az olvasói vannak. Miközben csalódtak a *Szabad Földben*, mert nem ugyanaz, ami volt. Tessék végiggondolni, hogy 1994 és 1998 között mennyire volt kreatív a Magyar Szoci- alista Párt médiapolitikája! Ha jól tudom, sokáig Jánosi György volt akkor az illetékesünk. Nagyon rossz volt a médiapolitikánk. Talán ha ezt nem írom meg 1997-ben a *Magyar Hír- lapban*, Gázsó L. Ferenc főszerkesztősége idején, ma is írom a minden szerdai rovatomat a lapban. Az ürügy természetesen egy egészen más cikk volt, amelyben Pokol Béla médiaöt-

Keletről Nyugatra Európa közepén

leteinek mentem neki. Voltaképpen azóta nem vagyok rendszeresen jelen a magyar napisajtóban.

Tessék meggondolni, hogy mi történt a Magyar Rádióban és a televízióban akkor. A Magyar Újságíró Szövetség elnöke voltam három évig, aztán az Európai Újságíró Szövetség Magyar Tagozatának elnöke hét évig. Eléggé jól tudom, hogy mi történt. Ügyetlenek voltunk, azért is, mert nem volt igazi stratégiánk. Én a stratégiába beleértem azt is, hogy milyen érzelmek köthetnek hozzánk tömegeket. Nem elég, hogy igazunk van. Ezt az igazat meggyőzővé, sodró erejűvé kell tudni tenni, hazugság nélkül.

Tabajdi Csaba:

Egy gondolat ébredt bennem, amit szeretnék ki is mondani: *Nem elég magyarnak lenni, annak is kell látszani!* Mert mindig elmondjuk ugyan magunkról, hogy mi magyar szocialisták magyarok vagyunk, de annak is kell látszani! Igaz ugyan, hogy nem elég csak annak látszani, amiként a Fidesz teszi.

Pomogáts Béla:

Számos kérdésben egyetértek Tabajdi Csabával. Szeretnék visszatérni arra a mondatára, amiben a nemzeti közép, mint jelszó természetét próbálta mérlegre tenni. Én azt hiszem, hogy ezeket a szlogeneket és választási plakátokra írható mondatokat nem kell nagyon komolyan venni. Nem kell nagyon mélyre tekinteni bennük, hiszen ezek nem identifikálhatók igazán a tudományos gondolkodás nyelvén. Szólamokról, szlogenekről van szó, de még így is jelentenek valamit. Egyébként nem a nemzeti közép jelszava volt az egyetlen olyan jelszó, ami felvethet bizonyos kételyeket. Mert ha körülnéztünk a választási kampányban, akkor valamennyi párt által meghatározott központi mondat hasonló volt. „A Jövő elkezdődött”, szlogennek sem volt sok értelme, hiszen a jövő minden pillanatban elkezdődik. A „Bort, bűzát, békességet” jelszóból azt hiszem, hogy ma már csak a bornak van realitása, vagy talán annak sem, inkább a pálinkának.

Nem kell ezeket nagyon komolyan megítélni, a saját értékükön kell mérlegelni! Arra van szükség, hogy ne választási jelszavakkal, ne a kampányban szerzett tapasztalatokkal próbáljunk meg operálni a jövő tekintetében. Komoly szellemi munkára van szükség ahhoz, hogy a nemzeti kérdésnek nevezett hatalmas kérdéskomplexumot áttekintsük, mérlegre helyezzük és aztán levonjuk belőle azokat a gyakorlati következtetéseket is, amelyek egy kampánystratégia kialakításában és végrehajtásában hasznosak lehetnek. Ezért néhány elméleti kérdést szeretnék érinteni a továbbiakban.

Először is arról szeretnék beszélni, hogy a nemzeti kérdésnek, a nemzeti kötődésnek milyen értelmezési tartománya van, milyen tapasztalatok, milyen gondolatok tartoznak ehhez

a kérdéskörhöz. Hét ilyen értelmezési lehetőséget szeretnék címszavakban megemlíteni:

1. A legfontosabb az, hogy mit jelent a nemzet fogalma az egyes ember, a közösségek, a csoportok, vagy akár az egész ország és nemzet által vallott értékvilágban. A nemzetet értékek tekintjük, vagy nem tekintjük értéknek? Azt mondanám, hogy *önmagában a nemzeti jelző, vagy a nemzeti fogalom még nem érték*. Akkor érték, ha más szellemi, lelki, kulturális, mondhatnám azt is – európai és *egyetemese értékek járulnak hozzá*.

2. A nemzeti közösség és szolidaritás. Nemzet nem működhet belső szolidaritás nélkül, tehát csak akkor beszélhetünk a nemzethez való tartozásunkról, akkor beszélhetünk a nemzeti ügyről, ha ezt az emberi szolidaritást vállaljuk és átéljük.

3. A történelemhez és hagyományhoz való viszony. Nem lehet nemzeti elkötelezettségről, beszélni, ha nincs meg ebben az identitás körben a nemzeti történelemnek és a nemzeti *hagyománynak* lehetőleg minél több tényezője és értéke.

4. A nemzeti kultúra. A nemzeti identitáshoz erősen kötődik a magyar kultúrának az ügye.

5. A nemzeti szimbólumok világa. Ez a közösségi identitásnak minden nemzet esetében rendkívül fontos része. Aki látja, hogy az amerikai elnök hogyan teszi a szívére a kezét, miközben az Amerikai Himnuszt hallgatja, aki látja azt, hogy Angliában a királynő nyilvános megjelenése alkalmával milyen nemzeti érzelmek, közösségi jó érzések törnek felszínre, az tudja, hogy miről beszélnek. A nemzeti szimbólumoknak a köre nagyon széles, oda tartozik a mi esetünkben a Szent Korona, a piros-fehér-zöld zászló, a *Himnusz*, a *Szózat*, nagyon sok szimbolikus név, mint Szent István, Szent László, Mátyás király. Ennek a fogalmi világnak a szimbolikus tartalma sokkal erősebb, mint a reális tartalma és ezeket a szimbólumokat vállalnunk kell, ha nemzeti módon akarjuk alakítani a magatartásunkat, a gondolkodásunkat és a politikánkat.

6. A szolidaritás a kisebbségi sorsban élő magyarok iránt. Nem lehetünk öntudatos magyarok, a magyar identitásnak a fenntartói, ha ezt a szolidaritást a legkisebb mértékben is feladjuk.

7. *A szociális szolidaritás és felelősségtudat*. Illyés Gyula beszélt arról még a 30-as években, hogy a népiség a nép ügyével való foglalkozást jelent. Nem beszélhetünk magyar nemzeti identitásról úgy, hogy közben azokat a társadalmi rétegeket, amelyek a magyar társadalom szegény egyharmadának a mélyvilágában élnek, figyelmen kívül hagyjuk. Úgy gondolom, hogy ezen a téren az elmúlt 10–12 esztendőnek és különösen az elmúlt 4 esztendőnek igen nagy a felelőssége, mert *szociális nemzettudat nélkül nem lehetünk a nemzeti értékeknek és a nemzeti identitásnak a hordozói*.

A második problémakör a nemzeti kérdés és a nemzeti tudat csapdái, amelyeket jó volna elkerülni. *A nemzeti tudatnak vannak torzulásai*, ezek a torzulások jelentik a csapdákat. Az egyik ilyen torzulás az *nacionalizmus*, a másik az *antinacionalizmus*, vagy a *közömbösség*. Azt hiszem, hogy mind a nacionalista gondolkodásmód és viselkedés, mind a nemzeti értékek és nemzeti identitás iránti megnyilvánuló közömbösség eltorzítja a természetes nemzeti tudatot. A 20. századi magyar történelem nagy tapasztalata, hogy elsősorban ez a

két torzulás működött, és éppen ezért az egészséges és demokratikus nemzeti tudat nem is igen alakulhatott ki. Ennek csapdahelyzetei is vannak, és az egyik ilyen csapda az, amikor a nemzeti jelszavak és a nemzeti identitás fennen hangoztatása és lobogtatása bizonyos érdekérvényesítés álruháját jelenti. Az elmúlt négy évben nagyon sokszor tapasztalhattunk ilyesmit. Még az 1970-es években hallottam Bukarestben azt a meghatározást, hogy román-nak lenni nem nemzetiség, hanem foglalkozás. Az erdélyi magyarság bizonyos erkölcsi kritikával emlegette ezt a szellemességet. Azóta kiderült, hogy nagyon *sokszor találkozunk olyanokkal, akik számára magyarnak lenni nem nemzeti hovatarozást, hanem foglalkozást jelent.* Én ma már nagyon sok „magyar foglalkozású” embert, politikust ismerek ebben az országban és nem szeretném, ha összekeveredne a „foglalkozásszerűek” köre a valódi magyarok körével. Van a magyarságnak egy érdekérvényesítési retorikai rendszere, amivel bőven találkozhattunk a rendszerváltozás után, az utolsó négy évben pedig kiváltkép, és ezt bíráló alá kell venni és le kell leplezni. El kell mondani, hogy mi nem azért vagyunk magyarok, mert ezért pénzt kapunk. Akkor is magyarok vagyunk, amikor ezért nem kapunk pénzt vagy esetleg veszteségeket, károkat szenvedünk el, áldozatokat kell hoznunk.

A másik ilyen csapda az a *nemzetileg közömbös értékvilág*, amely a globalizációra, az európaiságra, a kozmopolitizmusra, a világpolgárságra, az európai integrációra hivatkozva egyszerűen eltolja magától a nemzeti értékeket, a nemzeti identitást, a nemzeti felelősséget. Ezzel lehetett találkozni az elmúlt tíz évben és meg kell mondanom, hogy a Magyar Szocialista Párt köreiben is. Ezért azt hiszem, hogy szükséges felépíteni egy új és egészséges magyar nemzeti tudatot, ezt ma már az ország nem kerülheti el. Egyre nagyobb ingerültséggel figyelem ezt a kölcsönös kifordítósdit, amely a különféle ügynök jelentések nyilvánosságra hozásával, zsarolási felületeknek a kialakításával kívánja kezelni a magyar politikát. Van egy aggodalmam: a következő esztendő magyar politikai élete arról szól majd, hogy ki az ügynök, kinek a mamája volt ügynök, kinek a keresztanyja volt besúgó. Nagyon rossznak tartom egy ilyen kölcsönös zsarolhatósági rendszernek a kialakítását. Ha erről fog szólni a magyar politika, akkor a Balkánnál rosszabb helyzetbe kerülünk, mert ezt ma már a Balkánon sem csinálják ilyen mértékben. Ehelyett szükséges lenne egy valóban korszerű, egészséges, európai magyar nemzeti tudat kialakítására tenni erőfeszítéseket, és létrehozni azokat a intézményeket, amelyek ezt a fajta nemzeti tudatot képesek szolgálni. Elsőrendű szerepe van az oktatásnak és a nevelésnek. Igen nagy szerepe van a sajtónak, általában a médiumoknak, hiszen az emberek nagy része ma már médiafüggő. Igen nagy szerepe van a kultúrának, a magas kultúrának és a társadalmi szolidaritásnak. A nemzet dolgaihoz hozzátartozik a szegényekkel való nagyon erős társadalmi szolidaritás, szociális érzés.

Külön szeretnék szólni arról, hogy véleményem szerint mit jelent a magyar nemzeti tudat számára az, amit globalizációnak nevezünk. Én nem félek ettől olyan nagyon. Megkülönböztetnék két fogalmat: a globalizációt és az integrációt. A globalizáció valóban az egész világon átsodródó, áthullámzó, részben üzleti, részben civilizációs és kulturális tömegrendszerek, tömegtermelésnek a világát jelenti, és ez valóban ellenszenvesnek tetszik. Az integ-

ráció viszont az európai integrációt jelenti, s ez számunkra nemcsak ígéretes, hanem nélkülözhetetlen is, nagyon sok ok miatt, a nemzeti megmaradás követelménye tekintetében is. Az elmúlt években, mint a Magyar Írószövetség elnöke bejártam egész sereg kis európai országot, tehát voltam Norvégiában, Svédországban, Finnországban, Hollandiában, Belgiumban, Írországban. Mindenütt azt tapasztaltam, hogy ezekben az országokban, amelyek egyébként – Norvégia kivételével – mind európai uniós országok, rendkívüli módon megerősödött a nemzeti identitás és a nemzeti kultúra. A finneknél valósággal újjáéledt az a kalevalai gyökerekből táplálkozó finn szellemiség, ami a két világháború között olyan hatékony volt, és ami Finnországot arra is alkalmassá tette, hogy ellenálljon a Szovjetunió támadásának annak idején. Írországban voltak a legérdekesebb tapasztalataim. Ugyanis az írek már kétszáz éve elvesztették az eredeti nemzeti nyelvüket. Az írek angolul beszélnek, noha elemi iskolában tanítják őket írül, de hát azt nem igazán tanulja meg senki, ez már nekik olyan, mint nekünk a latin. Ennek ellenére Írország lakossága – a köztársasági Írországról beszélek – hallatlan vonzódással és hűséggel ragaszkodik az ír kultúra hagyományaihoz, és sehol nem láttam Európában azt, hogy a népművészet, a népköltészet, a népzene, a néptánc, tehát a hagyományoknak a világa olyan mértékben áthatná a közösségnek a nemzeti kultúráját, a szellemi életét, a magatartásvilágát. Azt hiszem, hogyha mi ésnél vagyunk, akkor az integrációt választjuk, és megpróbáljuk elhárítani a globalizációnak a kihívásait, ami amúgy is egy alacsonyabb rendű kihívást jelent. Akkor nem kell félnünk a magyar kultúra megtörésétől.

Végül arról szeretnék beszélni, hogy szerintem mi lenne a magyar baloldalnak a feladata. Én nem a Szocialista Pártnak a kereteiben gondolkodom, hanem a magyar baloldal kereteiben. Tabajdi Csaba felidézte Kerényi Imrének azt a számomra rendkívül ellenszenves elméletét, miszerint két Magyarország van, Szent Istvánnak a Magyarországa és Kun Bélának a Magyarországa, és a kettőt nem lehet összehozni. Amikor ezt megnéztem a tv-ben, mondhatom, hogy egy rendkívüli kulturális zuhanásnak lehettem a szenvedő alanya, mert Erdélyből hazaérve a gyimesi csángók világából néhány óra alatt értem a magyar televízióhoz ehhez a jelenetéhez. Pár nappal később volt a Illyés Közalapítvány Kuratóriumnak az ülése, ahol ez szóba került, én azt mondtam, ha Kerényi Imre szerint osztályozzuk a magyar szellemi életet és a magyar történelmet, akkor Illyés Gyula is Kun Bélához tartozik és nem Szent Istvánhoz, ugyanis a magyar szellemi élet több évszázadon át jobbra baloldali volt. Hiszen Ady Endre baloldali volt, Illyés Gyula baloldali volt, Bibó István baloldali volt, történetesen Kun Bélát is baloldalinak nevezték. Petőfi Sándor is baloldali volt és ha nagyon utána akarunk kotorni, akkor Szent István is baloldali volt, mert egy forradalmi újítás keretében képzelte el a magyarság boldogulását. *Baloldali forradalmár volt Szent István.*

Szeretném aláhúzni, hogy én megkülönböztetem a kommunizmust a baloldaltól. A baloldal az egy széles kategória, amiben magyar viszonylatban jelen voltak szociáldemokraták, polgári radikálisok, keresztények, nemzetiek, természetesen jelen voltak a kommunisták is. Már azok a kommunisták, akik nem adták el a lelküket egészen a diktatúrának. Ezek a kom-

Keletről Nyugatra Európa közepén

munisták vissza is tértek a baloldalhoz már 1956 előtt, vagy 1956 után, vagy az 1980-as években. Tehát a baloldal szerintem így érvényes. Nagyon helytelenítem, hogyha valaki a baloldalt a Magyar Szocialista Munkáspárttal, a Magyar Dolgozók Pártjával, a Kommunisták Magyarországi Pártjával, Rákosi Mátyással azonosítja.

Olvastam valahol, hogy a Horhy-rendszerben a rendőrség politikai osztályának a vezetője, akinek a feladatához tartozott a kommunisták elhárítása, azt mondta, hogy a 1930-as években Magyarországon összesen 300 tagja volt a földalatti Kommunista Pártnak, és dicsékvően hozzátette, hogy ebből 150-et ő szervezett be. Vissza kellene térni ahhoz a realitáshoz, hogy a magyar társadalomnak a nagy része akkor is baloldali volt, még csak meg sem várta, hogy a horthysta dr. Sombor-Schweinitzer József beszervezze őket. Hiszen Illyés Gyulától kezdve a polgári radikálisokig terjedt a körük. Ezt a baloldali hagyományt kellene véleményem szerint követnie a Magyar Szocialista Pártnak.

Szeretném még elmondani, hogy milyen feladatokat látok egy sikeres magyar baloldal előtt, és ezek a feladatok az önkormányzati választások közeledtével erőteljesen megjelennek. Először is meg kell nyerni a fiatalságot. Én nagyon szomorúan tapasztaltam, hogy a jobboldal megnyerte a fiatalságot! Arra gondolok, hogy mi lesz a következő választásokon, amikor négy évjárat idős korosztály már nem biztos, hogy a választók között lesz, viszont négy évjárat fiatal bekerül a választópolgárok közé. Az MSZP-nek tehát valamiképpen meg kell nyernie a fiatalokat, még hozzá nyilvánvalóan nemzeti elkötelezettséggel is. Miután *a fiatalokat a Fidesz nemzeti jelszavakkal és a nemzeti érdekek magasra emelésével nyerte meg*, ugyanígy kellene szólnia a fiatalokhoz a baloldalnak is! A második ilyen tennivaló szerintem *a nemzeti értelmiség megnyerése*, hiszen ilyen a magyar értelmiség igen nagy része, én is ezek közé sorolom magamat. Igen nagy része valóban nemzeti értékek képviselője és szolgálója kíván lenni, de nem kötelezi el magát határozottan egyik oldal mellett sem. Ezt a magyar értelmiséget megnyerhetné a baloldal egy okos politikával és következetes kormányzással. Harmadszor, *meg kellene nyerni a vidéki Magyarországot*, amiről Tabajdi Csaba is beszélt. Nem akarok hozzátenni semmit, mert teljesen egyetértek azzal, amit mondott. Negyedszer, *valamilyen pozitív modus vivendit kellene kialakítani a magyarországi egyházakkal*. Nem lehet megengedni azt, hogy az egyházak, a papság egy része a jobboldali pártoknak a kampány – munkatársa legyen. Ezt egyszerűen nem lehet megengedni. Ez politikailag óriási hiba, de eszmei, elvi tekintetben is hatalmas vétek. Nem lehet az egyházakat a jobboldalon, vagy a baloldalon elhelyezni. Én római katolikus vagyok, és *meggyőződésem szerint Jézus Krisztus baloldali volt*.

Az ötödik mondanivalóm az, hogy elkötelezettnek kell lenni és maradni a kisebbségi magyarság iránt. Szolgálni és képviselni kell azt a gondolatot, hogy ők is a magyar nemzethez tartoznak. Magyar igazolvánnyal, vagy anélkül, nem a papírok számítanak. A magyar igazolványnak inkább szimbolikus jelentősége van. Nem ez a lényeg, hanem a reális segítség, a szolidaritás, a támogatás, a velük való bánásmód. Hadd mondjak el egy történetet, mert nagyon ide kívánczok! Tavaly előtt megoperálták egy budai kórházban Lászlóffy Aladárt, Kos-

suth-díjas költőnk. Kolozsváron él és román állampolgár. A jelenlegi szabályok szerint bárki a határon túlról 30 napig tartózkodhat Magyarországon, 30 nap után be kell jelentkeznie a rendőrségen, és újabb 30 napra tartózkodási engedélyt kérnie. Ezt ők elmulasztották a feleségével, hiszen az operáció meg a kórházi kezelés kitöltötte az életüket, és amikor már kijött a kórházból, és hazautazott, akkor figyelmeztette őt valaki, hogy ezt a dolgot rendeznie kell, mert esetleg bepecsételik az útlevelükbe a Magyar Határőrség részéről, hogy 5 évig nem léphetnek be a Magyar Köztársaság területére. Akkor én még a Magyar Írószövetség elnöke voltam, így volt valami lehetőségem arra, hogy közbelépjek. Felhívtam Pintér Sándor belügyminisztert, elmondtam neki ezt a dolgot. Nagyon szolgálatkészen azt a választ kaptam, hogy – természetesen orvosolni fogjuk: holnap, vagy holnapután reggel Lászlóffyék menjenek be a Belügyminisztériumba ott rögtön elintézik az útlevelüket. Megjelentek egy órnagy előtt, és átadták neki az útlevelüket. Az órnagy kedvesen rájuk mosolygott, és megkérdezte: ugyebár önök esetleg értenek magyarul? Egy Kossuth-díjas költőt nehezebb megsérteni más kijelentéssel, mint ezzel. Befejezésül csak annyit mondanék, hogy baloldali stratégiát kell csinálni, és ez nem lehet másoknak a feladata, mint akik most itt ülnek.

M. Lengyel László újságíró:

A választási kampányok során történt dolgokból kiindulva próbálok néhány gondolatot kifejteni. Három dolgot bocsátanék előre. Az egyik a Fidesz kommunikációjának témája. Ezzel kapcsolatban két legenda forog közzájón. Az egyik, hogy a Fidesz kisajátította a polgári, a nemzeti fogalomkört, s egyedül képviseli ezeket. Valóban többet beszéltek ezekről a kérdésekről, mint a másik oldal és bizonyos rétegekre ez igen erősen hatott: az ifjúságra, a beosztott értelmiségre, mert a hierarhizált értelmiségnek mindenféle sérelmek vannak a lelkében (köztisztviselők, közalkalmazottak jó része, beleértve a tanárt, az orvost, az alkalmazott nővért). A másik bázis a vidéki kispolgárság, kis és középvállalkozók, birtokos parasztok, a nem alkalmazott, hanem valamilyen módon a földhöz kötődő emberek.

Az egyik lehetséges magyarázata ennek a hatásnak, hogy kiemel, különbnek mond, bevesz, tartozni enged valahová, miközben alig vár el valamit a megszólítottaktól. Tulajdonképpen azt mondja nekik: „Hidd el, hogy jó vagy, különb vagy, méltóbb vagy, s ennek érdekében egyszerűen légy keresztény és magyar”! Csúnya dolgokat lehet ehhez hozzáfűzni: nem cigány, nem zsidó, nem kommunista, nem a nagytőke kiszolgálója, nem kozmopolita. Van egy fontos feltétele az azonosulásnak ezzel a kommunikációval: „Higgy nekünk, bízz bennünk és fogadd el, amit mi teszünk”! Ez a másik, a valósághoz közelebbi értelmezése a Fidesz kommunikációnak. Én ezt egyházi módszertannak nevezném el, mert arról van szó, hogy *a Fidesz létrehoz egyfajta büntudatot*. A múlt torzított értelmezésével, ami az országban előtte történt. Ezt a büntudatot is állandóan kommunikálja: diktatúra, embertelen, hazug rezsim volt, benne éltél, tehát *van egy eredendő bűnöd és ennek csak egy bocsánata*

Keletről Nyugatra Európa közepén

van, ha hozzánk tartozol, a mi oldalunkon állsz, velünk vagy. Így lehet feloldozást nyerni. Ezzel ráragaszt a baloldalra olyan fogalmakat, hogy proletár internacionalizmus, a szülőföldhöz tartozás elárulása, a határon túli magyarság feláldozása.

Ezzel szemben azt hazudják, hogy a Fidesz, vagy ha úgy tetszik a polgári kormány az egyetlen politikai erő, amely elsőként tett a magyarságért valamit. Ezt így öntik rá a társadalomra a magyarságtudatra, ami társadalmi méretekben hat. Amikor az MSZP ezzel szemben keres valamit, akkor az általában egy pragmatikus, gyakorlati szembenállás. Ezt lehet tapasztalni, viszont nem tapasztalok értékalapú, érzelmekre is ható, más tartalmú üzenetet. Pedig kellene hallani!

A másik téma, amit elővonnék, az a státuszpolitizálás, a kedvezmény – politizálás, ami megelőzte a választásokat, s a kampánynak is egy nagyon fontos, vagy – éppen az újdonsága miatt – legfontosabb témaköre volt. Most itt vagyunk a kampány után győztesen, de ezzel még rengeteg dolog lesz. Ez a törvény onnan indult, hogy legyen kettős állampolgárság, ami nem lephette meg a Magyar Szocialista Pártot, hiszen a *Magyarország–2000* tanácskozásokon előfordult a téma több oldalról: jogilag, morálisan, konkrétan, határon túliakhoz való viszony, irántuk érzett felelősség. Ezeket körbejártuk és aztán lett belőle egy olyan – amilyen törvény, nyilván sok sebből vérzik, de van körülötte némi tény is. A mi szempontunkból nagyon fontos tény, hogy az MSZP megszavazta, és nagyon jól tette, hogy megszavazta. Viszont szerintem nem volt helyes, hogy ezzel a jóváhagyással párhuzamosan nem érzékeltette azonnal, hogy vannak vele gondjai, hogy változtatni kell rajta, és az MSZP változtatni is fog. Most viszont rá van kényszerülve, hogy változtasson, és a másik oldal ezt nyilvánvalóan támadási felületként fogja kihasználni, tehát az MSZP megint áruló lesz, visszavonuló, a hadállásokat feladó. Miközben tulajdonképpen kénytelen – kelletlen helyre tesz dolgokat – hol így, hol úgy. Miért alakult ki ez a helyzet? Azt hiszem, hogy nincs őszinte, tiszta, sandaságokat elkerülő, szomszéd népeknek is kifejthető, világos egyértelmű válasz arra, hogy miért akarjuk a határon túli magyarság külföldön való megmaradását. Részválaszok vannak: nagyon jó, egyértelmű és támogatandó részválaszok is vannak, csak úgy összességében nincs egy nagy igazi.

Ha lenne ilyen válaszuk, akkor azt is mindenképpen fel kellene mérnünk, hogy milyen érzelmi, gazdasági, politikai eszközeink vannak annak a célnak a megvalósítására, hogy a határon túli magyarság megmaradjon, boldoguljon, nyelvi kultúrájában ne maradjon le, gazdaságilag fel tudja venni a versenyt. A következő gondolatunk az lehet, hogy ezek az eszközök mennyire hatékonyak és mennyire bevethetőek. Még egy lemaradást, mulasztást vélek felfedezni. Az MSZP a témakörben szellemileg erős, de eszközeiben nem kellően támogatott külügyi – nemzetiségpolitikai kabinetje nem mérte föl, hogy mit vár el a határon túli magyarság, és hogy az elvárásaiból mi a jogos, a teljesíthető. A nagy kérdés, a megmaradás szempontjából ez nem lehet csak pénzkérdés.

Több év után találkoztam Markó Bélával a kedvezménytörvény előkészítésének az utolsó harmadában, s akkor számomra meglepő dolgok derültek ki. Nagyon akarják, úgy akar-

ják, ahogy van, de még úgyabban is akarnák. Kiderült, hogy határon túli magyarságnak a kedvezménypolitizálása még az egyes országokat tekintve sem teljesen egységes. S itt vetődik fel bennem a kérdés: felmérte-e az MSZP külügyi kabinetje, hogy a határon túliak vezetőinek, szervezeteinek a saját politikai szerepük, erejük, szempontja is fontos akkor, amikor ezt a törvényt a maguk módján próbálják gyúrni, értelmezni, továbbalakítani. Egészen más a helyzet a Vajdaságban, mint Szlovákiában. Úgy érzem viszont Magyarországon, hogy az egész téma Erdélyből indult.

Ehhez az Erdély-központúsághoz járult hozzá az is, hogy a munkavállalás kérdése és az Orbán–Nastase nyilatkozat kérdése már direkt kampánytémává vált. A MSZP szempontjából egyébként sikerrel, de egészében a téma kezelésének nem használt és nem biztos, hogy nem került az MSZP-re ezzel néhány olyan bélyeg, ami most nem könnyen levakarható. Nagyon hiányzott a pozitív üzenet, és hiányzott az egésznek a szomszédságpolitikával, a szomszéd országokhoz való állami-politikai, pártpolitikai hivatalos viszonytal való összhangba hozása. A harmadik kérdéskör, amire kitérnék: tizenkét évvel a rendszerváltás után érték-váltás és fogalmi zavar van sok területen, ezen a téren is. Nem világos a közgondolkodásban, hogy a polgárosodásnak, abban a formában, ahogy az ma van, a forrása a Kádár-korszak második fele. Nagyon veszélyes a kommunizmus és a fasizmus egybemosása azon az alapon. Emögött megjelenik a fasizmus egyfajta relativizálása, vagy feloldozása. Még nagyon hosszan sorolhatnám ezt a sort. Tehát igenis kellene nemzetstratégia! Egyéni túlélési, megkapaszkodási stratégiák vannak nagyon sok rétegben szociálisan, de ez nem áll össze nemzetstratégiává. Nekem is az a véleményem, hogy *az EU csatlakozás nem old meg mindent ezen a területen, sőt éppen akkor lesz igazán aktuális a nemzetstratégia.*

Máté Imre író, München:

Egy író, művész, költő sose bal, vagy jobboldalon van, hanem felülről nézi a társadalmat, mert messziről és madártávlatból mindent másképpen lát. Talán jobban is lát, mert aki közel van a tényekhez, az belefulladhat a részletekbe. Hasonlíthatnám ahhoz, hogyha valaki vergődik egy folyóban, kevésbé látja jól a helyzetét, mint aki a partról nézi. Itt nemzeti kérdésekről van szó. A nemzeti kérdés problémája Magyarországon az, hogy nem fogalmazták meg világosan a nemzet fogalmát. A nemzet egy gumifogalom, koronként másképp értelmezték, más volt a kritérium ahhoz, hogy ki a nemzet tagja, ki nem. A feudalizmusban a nemzet tagja volt minden nemes, tekintet nélkül arra, hogy magyar, vagy román anyanyelvű, milyen vallású volt. A polgárság körében elsősorban az anyanyelv játszott szerepet. A nyelv fogalmát összekeverték az antropológiai fogalmakkal. Ez volt a kritérium Magyarországon, ezek a klisék maradtak ránk. Ezen a kliséen nem változtatott senki, ezeket újították fel, ezeket porolták le. A Csurka – Orbán féle társaság ezekben a kategóriákban próbálta a nemzeti tudatot és a nemzeti önértetet felújítani. Erre szükség volt, mert a szocializmus 40 évében

Keletről Nyugatra Európa közepén

nem törődtek ezzel a problémával. Most az a probléma, hogy sem az SZDSZ, sem az MSZP nem viszonyult megfelelő módon ehhez a kérdéshez. Az SZDSZ eleve elvetette, az MSZP nem törődött vele, pedig nem volna értelmetlen újra megfogalmazni, hogy a mai modern világban ki a nemzet tagja.

Ez azért fontos, mert a globalizáció arra kényszeríti az embereket, hogy kis egységekbe tömörüljenek. A „nagyvilág” csak a költő hazája, az embereknek nem hazája a nagyvilág, az emberek kis egységekbe akarnak tömörülni, s ennek a kis egységnek a neve nemzet. Tehát ki ma a nemzet tagja? Én úgy fogalmaztam meg: a nemzet tagja az, aki jó szándékkal viszonyul a közös haza létkérdeseihez, tekintet nélkül származására, anyanyelvére, vallására, meggyőződésére, politikai elképzeléseire. Ez egy elfogadható egyenlet, ezt magáévá kellene tennie az MSZP-nek. Szükséges, hogy a szocialisták és a baloldaliak foglalkozzanak a nemzet kérdésével. Ez fontos a globalizáció miatt, ami a tőke internacionáléja. 180 fokos fordulat történt a munka és a tőke viszonylatában. Régen a munka – tehát a proletáriátus – volt nemzetközi, a tőke pedig a nemzeti védősáncok mögé zárkozott. Most pontosan megfordult a helyzet. Ezért *a dolgozó tömegeket csak a nemzet fogalomkörében lehet megközelíteni, csak abból lehet szolidaritást nemzeti és nemzetközi szinten előállítani.* Ezért van szükség arra, hogy a szocialisták foglalkozzanak vele. Ide kapcsolódik – éppen a globalizáció következtében – a határon túli magyar nemzetiségek kérdése. Miután a népek kis egységekbe tömörülnek, egy újfajta nemzeti ébredés van, s az elszakított magyarság esetleg még rosszabb helyzetbe kerülhet, mint amilyenben van, ha az anyaország nem törődik vele. Erre a törődésre szükség van, de nem agresszív módon. A régi sovinszta, vagy nacionalista klisékben gondolkodva főnnáll a veszély, hogy agresszió áll elő a szomszéd népekkel, és erre semmi szükség. Nincs szükségünk arra, hogy egy új Balkán legyen Magyarországon, egy új hadszíntér. Tehát helyre kell állítani a nemzeti egységet *kulturális alapon* és kulturális alapon megkeresni a közeledés útját a szomszéd népekkel. A nemzeti önérzet igényére már József Attila felfigyelt, amikor azt írta: „Adj magyarságot a magyarnak, hogy mi ne legyünk német gyarmat!”

Perger István egyetemi hallgató, Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem:

A jelképek kérdését nagyon fontos dolognak tartom, és itt felidézném az amerikai példát. Mit láttunk Amerikából szeptember 11. után? Nemzeti jelképeket, zászlókat, himnuszt. Ez azt bizonyítja, hogy még a leginkább piacközpontú liberalizmust is össze lehet kapcsolni az erős nemzeti tudattal. Ha ezt meg lehet csinálni egy olyan országban, ahol nincsenek se várak, se ezer éves irodalmi emlékek, akkor ezt nálunk miért ne lehetne megcsinálni? A korona ilyen szimbólummá emelését erőltetettnek tartanám, és a Trianon emlékművet összekapcsolni a Holocaust kérdésével több szempontból is aggályosnak tartom. Szerintem ezt külön kell kezelnünk.

Az egyházakkal kapcsolatban támogatom azt, amire Pomogáts Béla hívta fel a figyelmet. Szóba került az MSZP-nek a mozgósításra való képtelensége. Az MSZP meg az SZDSZ próbálta magát minél távolabb tartani a tömegrendezvényektől, mondván, hogy erre nincs szükség, nem kell, bár ennek ellentmondott, hogy a Gerbeaud cukrászdában tartott összejövetelkor olyan spontán tömeg verődött össze, amelyet úgy kellett elhessegetni. Úgy gondolom, hogy az oktatás szerepéről szót kellett volna ejtenünk, ugyanis a nemzettudatformálás és a fiatalság megnyerése összefügg az oktatással. Számomra ennek az egész választásnak a legemblematikusabb képe az, amikor egy 16 éves kislány tenyérnyi kokárdával teli torokból kommunisztázik. Ennél szebb képet nehezen lehetne találni, mert olyan zavart mutat, olyan elképesztő butaságot és befolyásoltságot, amely korábban fel se merülhetett volna. A Fidesznek az volt a nagy varázsmutatványa az egész választási kampányban, hogy sikerült elhítenie az ország nagyobb részével: a Rákosi korszak egészen 1990-ig tartott a maga terrorrendszerével és hazugságaival.

Óriási probléma, hogy *az MSZP nem tud ideológiát adni a fiataloknak nem tud jövőképet adni*. Pedig ez éppen a fiataloknál nagyon sokat számít, mert egy bármekkorára felfújtt lufira szerintem nem lehet jó szívvel szavazni. Az MSZP-nek sürgősen lépnie kellene valamit. Egy kreatív csapatot kialakítani, amely megmondja, hogy ha felmerül egy probléma, hogyan lehet rá válaszolni, mik a felmerülő érvek, ellenérvek. Mindenkinek ehhez kellene tartani magát, mert a nagy fejtelenség sehova nem vezet. Egészen új koncepcióra van szükség, új alapokra kell helyezni a rendszert: új szervezeti kultúra, strukturális átalakulás, új viszony az egyházhoz és a nemzethez. A nemzet nem azért kell, hogy központi téma legyen, mert taktikailag jó nekünk a talajt kihúzni az ellenfél lába alól. Nem ez az elsődleges szempont, hanem az, hogy – valóban így is gondoljuk. Ez valóban érzés és egyfajta elkötelezettség kell, hogy legyen. Hiteles emberekkel, hiteles új arcokkal, nem árt, ha fiatalokkal.

Orosz István egyetemi tanár, Debrecen:

Van tisztességes szakmám, tanár vagyok, történész Debrecenben és jelenleg a Magyar Szocialista Párton belüli Hívó Tagozat elnöke. Ellenfeleink többnyire azt üzenték a társadalomnak, hogy „Ti keresztények, magyarok, polgárok vagytok”. Ezek nagyon jellemző hívószavak, mert a keresztényben benne van a Horthy-korszakból örökölt hívó szó is. Akkor azt jelentette, hogy – nem zsidó. Ma nem ezt jelenti, vagy nem feltétlenül ezt jelenti, hanem azt jelenti, hogy – nem vagytok ronda ateisták. Azt jelenti, hogy nem vagytok zsidók, de azt is jelenti, hogy nem vagytok ateisták. Mert ateistának lenni bűn, és a veletek szemben álló szocialisták mind ateisták! Ez nem igaz. Mert ha igaz lenne, akkor én nyilvánvalóan nem lennék itt. Én sose tagadtam, hogy gyakorló katolikus vagyok, és ilyen mivoltomban kerültem a Hívó Tagozat élére. Tehát nem igaz az, hogy a Magyar Szocialista Párt ateista. De ez ellen védekezni kell, védekezésbe szorulunk. Hiába mondom én öt embernek, hogy én nem va-

Keletről Nyugatra Európa közepén

gyok ateista, és azonkívül még nagyon sokan vannak a szocialisták között, akik nem ateisták. Más kérdés, hogy bűne ateistának lenni? Ez alapkérdés. Én katolikusként a Vatikán dokumentumait is ismerem, olvasom, használom. Nem ártana, ha a Magyar Katolikus Püspöki Kar vezetői is olvasnák ezeket a dokumentumokat, amelyekben meg van határozva, hogy milyen viszonyunk legyen az ateistákkal. Ebben nem az van, hogy le kell őket a palettáról söpörni, hanem hogy párbeszédet kell folytatni velük. Ennek a párbeszédnek minden eleme hiányzott a magyarországi helyzetből, amikor a két nagy párt egymással vitakozott.

A másik szembeállítás, hogy „Ti magyarok vagytok, ők nem magyarok”. Ebben nyilvánvalóan az van, hogy akik veletek szemben állnak, azok nem magyarok. Ránk lehetett olvasni mindenféle régi szemináriumon használt elemet. Marx azt mondta nektek, hogy semmi közöttök a nemzethez, mert nincs hazátok, hazátlan bitangok vagytok. Erdélyben ugyan a magyarságra mondták, hogy hazátlanok, de itt a szocialisták azok, akiknek nincs hazájuk. Ez ellen sem igazán tudtunk mit tenni, csak azt mondtuk, hogy nekünk is van hazánk. Ez a tagozat és mások is mindig mondták, hogy mi magyarok vagyunk, és Magyarország a hazánk, de erre mindig az volt a válasz, hogy titeket ki kell ebből az országból seprűzni. Végül a leggyönyörűbb hívósó a „polgár”. Tessék elképzelni Létavértesen Juliska nénit, akít úgy szólítanak meg, hogy „polgár tetszik lenni”. A Juliska néninek fogalma sincs arról mi az, hogy polgár. Félek tőle, hogy akik ezt a hívó szót kitalálták, azoknak sincs fogalmuk róla, vagy legalább is mindent megtettek annak érdekében, hogy ennek a fogalomnak ne legyen semmilyen értelme. Mert milyen értelme lehet? Lehetséges a polgár a francia citoyen értelemben, ami azt jelenti, hogy egy államközösségnek a polgára vagyok, akinek van személyi igazolványa, meg minden egyéb. Ilyen értelemben polgár vagyok. Van egy másik értelme, amit megint csak franciául bourgeoisnak mondanak, és jelenti a társadalomnak azt a rétegét, amelyik nem a társadalom legtetején van, nem a legalján van, hanem valahol középen a vagyoni helyzete alapján. Ha a kettőt összemaszatoljuk – és ez ma már benne van a fülekben, már úgy is használjuk, hogy polgárok. Pedig ez számomra, történész számára csak ezt a két dolgot jelenti és nem mást. Miután azonban ezt az elmaszatolt fogalmat hívósóként alkalmazták a közbeszédben, már mindenütt szerepel: már nem állampolgárok vannak, már nem burzsoák vannak, hanem polgárok, amiről nem lehet pontosan tudni, hogy micsoda.

Egy dologra szeretném még felhívni a figyelmet. Én úgy vagyok a Magyar Szocialista Párt tagja, hogy nem szociáldemokrata ősöktől származom. Számomra az a törekvés, hogy a szociáldemokrata hagyományokat erősíteni kell, természetes és örülök neki. Szeretném azonban, ha a Magyar Szocialista Pártban a hagyomány szélesebb alapú lenne. Olyan széles, ahogy Pomogáts Béla, Bodor Pál és mások is megfogalmazták. Én úgy vagyok baloldali, hogy paraszt ősöktől kerültem ebbe a közegbe, ráadásul nagyon vallásos paraszt közösségből, amely szereti a saját értékeit megőrizni. Én is szeretném szocialistaként megőrizni azokat az értékeket, amelyeket magammal hoztam, mert ezek baloldali értékek, mondjuk úgy, hogy olyan régi baloldali értékek, amelyeknek nincs ma hagyománya a Magyar Szocialista Pártban. Én ezt hiányolom a leginkább.

Egyáltalán szó esik ma Bibó Istvánról, vagy Veres Péterről, vagy a népi baloldalról? Ma ez nem igazán jó hívószó. Nem azért, mert furcsa stichje van, hanem azért, mert ezt nem lehet lefordítani, illetve rosszul lehet lefordítani. Németül a völkisch-nek rossz értelme van. Nem tudom megmagyarázni német, vagy más idegen nyelvű barátaimnak, hogy a népi mozgalom a két háború között nem azt jelentette, amit ezen tetszenek érteni, mert hát nem lehet minden szóhoz egy lábjegyzetet tűzni. De mi azért ne felejtjük el, hogy *ez a népi baloldal* is gyökér, vannak olyanok ma is, akik ide tartozónak érzik magukat, ezért szocialisták.

Jó lenne, ha a párt a jövőben ilyen szélesebb fogalomkörben gondolkozna, mert akkor azt a nemzeti gondolatot, ami a két háború közti magyar népi mozgalomban megvolt, örökségként hoznák magukkal és akkor nem kellene állandóan csak védekezni. A neofita nemzetieknek és a neofita vallásosoknak befejezésül még csak annyit: számomra megdöbbentő, hogy a magyarországi egyházak szó nélkül tudomásul vették, hogy volt Magyarországnak olyan miniszterelnöke, akinek négy gyermeke van, s négyből kettőt metodista lelkész keresztelt, egyet református és egyet katolikus pap. Tessék nekem megmondani, ez az ökuménia?

Rigó Béla költő, szerkesztő:

Én a *Kincskereső*nek a szerkesztője vagyok, s lapomban próbálom meg bemutatni az olvasóimnak, hogy ki és mi volt Illyés Gyula. Elfogadják, de nem igazán értik, hogy miért van most Illyés Gyula leváltva, miért van „büntetőben”. Az a hozzáállás, ahogy az MSZP kezelte a történelmet – nem elvileg akarom értékelni, hanem politikai taktikailag katasztrófális. Amikor a mi kezünkben volt a Millecentenárium, akkor elkentük, és amikor fősorakoztatták a látványos „koronashowt” és a hasonlót, akkor nem tettük meg, hogy történelmi értékeinket fölvonultassuk. Akik valamikor iskolába jártak a Kádár-korban, tudják, hogy a történelemben vannak kemény baloldali értékek, és ezek hangot is kaptak. Ezekről most egy árva szót sem ejtünk, ezért érték sokkhatásként a Kossuth téren csápoló gyerekek. Ez talán azon vezetőinknek is elmagyarázott valamit, akik eddig nem voltak hajlandóak erről tudomást venni. Eger várának évfordulójára kis tábor szerveztünk, mert tudjuk, hogy *elvi ideológiával a fiatal nem lehet megfogni, de konkrét akcióval igen*. Nem azt mondtuk nekik, hogy üljetek ott, és gondoljatok a nemzeti érzésre, hanem, hogy gyertek, és csináljátok, tegyétek ezt és azt. Megpróbáljuk a Kossuth évet befejezni. A *Kincskereső*ben meghirdettük saját felelőségünkre a Rákóczi évet, mert 300 éve lesz jövőre, hogy Rákóczi fejedelem átlépte a határt, és elkezdődött a Rákóczi-szabadságharc. Ez a nemzeti érték nagy licensztulajdonosainak nem jutott eszébe, nem tudom miért. A Rákóczi év után rá lehet erősíteni a Bocskai évre is. Nem arról van szó, hogy történelmi showt csináljunk, de meg lehet magyarázni azt, amit most éppen a parlamentben nem lehet megmagyarázni: ki a hazaáruló, és ki védi a hazát. *Rákócziék ugyanis török szövetségesek voltak*, de bonyolult volt az a kérdés,

Keletről Nyugatra Európa közepén

hogy mi volt Magyarország, és mi az a magyar haza. Bocskainál végképpen, mert akkor – kettő volt belőle, és tulajdonképpen mindenkit el lehetett volna marasztalni abban az időben, mert valamelyik magyar haza ellen mindenki csinált valamit. Pompás, gyönyörű történelmi lecke fiúknak és élvezni is fogják! Ezt el lehet játszani a határainkon belül, és a határainkon kívül. Salgótarjánban például meg lehet csinálni, hogy fél óra alatt ott vannak Füleken egy várban, ahol Thököly robbantotta le a várkaput. És a program elmegy Lengyelorszáig, Párizsig és Rodostóig. 2005-ben meg lehet csinálni a József Attila centenáriumot. Ugyanis ha van a magyar kultúrának olyan alakja, aki minden leváltásnak ellenáll, az ő, a kinek a baloldali értékekhez való viszonya megkérdőjelezhetetlen, aki a kornak az összes létező bűneiben nem részes, akit a kölykök elfogadnak. József Attila ma is leválthatatlan. Ha ezt is ki fogjuk hagyni, akkor tulajdonképpen nem érdemlünk mást, mint amit biztosan meg is fogunk kapni.

Árgyelán György, volt polgármester, Kétegyháza:

Szeretném javasolni, hogy a tagozaton belül legyen mód arra, hogy a hazai kisebbségek egy munkacsoportban kifejthessék a véleményüket az egész nemzetpolitikáról, arról, hogy ők hogyan érzik a helyüket és a szerepüket. Erre Tabajdi Csaba mondott egy megoldást, amivel én egyet tudok érteni már csak azért is, mert úgy érzem, hogy mi nemzetiségiek ennek a nemzetnek a részei vagyunk. Nálam ez nem „mesterség” kérdése, én a magyar nemzethez tartozónak vallom magam. Azt hiszem, hogy ez nem bűn. Pontosan azért, mert megőriztem a román kultúrámat, a román egyházi hovatartozásomat, de 400 éve itt szocializálódom ebben az országban, és minden őszöm magyar állampolgár volt. Ezért úgy gondolom, hogy van közöm ahhoz, hogy mi történik ebben az országban. Ezt akkor éreztem át különösen, amikor a Békés megyei Nemzeti Kisebbségi Bizottsággal meglátogattuk a Horvát Baranyában élő magyarokat, magyar kisebbségeket.

Én ott nagyon szomorú lettem, mert bár Erdélyben is voltak kísérletek arra, hogy megszák a magyarokat, és sikerült is egy kicsit, Horvátországban a két magyar szervezet vezetőjével nem találkozhattam egyszerre, csak külön-külön, és rejtve. Amikor idáig eljutunk, az engem magyarországi kisebbségiként is szomorúsággal tölt el. Nem örülnék, ha ugyanezt csinálnák velem a túloldaltól, és azt mondanák, hogy én haragudjak arra, aki ugyanolyan román, mint én ebben a hazában. Ez a javaslatom arra vonatkozik, hogy – bármi is lesz a neve a tagozatnak – legyen lehetőségünk arra, hogy az itt ülők 810 fős csoportja alakíthasson egy olyan munkacsoportot, ahol a saját gondjainkkal tudnánk foglalkozni, illetve tudnánk azt a tagozat elé tárn.

Bodor Pál:

Egy mondatot úgy érzem kötelességem hozzáfűzni a kisebbségi hozzászóláshoz. Az 1868-as – akkor joggal igen haladónak és liberálisnak tekintett „nemzetiségi törvény” – kimondta, hogy Magyarország minden állampolgára a politikai nemzet tagja. Ez akkor nagyon haladó és nagyon rokonszenves megnyilatkozás volt. 100 évvel később ugyanennek egy furcsa változata, amelyet Ceaucescu talált ki –, hogy Románia minden állampolgára nemzetiségre való tekintet nélkül a szocialista román nemzet tagja, rendkívül ellenszenves, elnemzetietlenítő volt. Nagyon vigyázzunk ezzel a fogalommal, hogy ebben az értelemben ki a tagja a nemzetnek és ki nem! Ha kirekesztőleg mondjuk, hogy az, aki Magyarországon német, szerb, horvát, az nem tagja a magyar nemzetnek, az rettenetes, de ha úgy fogalmazzuk ezt meg, hogy német, szerb, román létére ő a magyar nemzet tagja az előbbi értelemben, akkor rendkívül súlyos helyzetbe hozhatjuk a határon túli magyarokat. Mert ne mondja senki, hogy az erdélyi, romániai másfél millió magyar a román nemzet tagja. Ez nem igaz. Román állampolgár, lojális polgára Romániának, de nem tagja a román nemzetnek. Ezzel tehát mi is vigyázzunk.

Peterdi Nagy László író:

Ha az ifjúságot és a vidéki magyarságot meg akarjuk nyerni, akkor támaszkodnunk kell *a népi baloldal* örökségére. Nem csak olyan fiatalok vannak, akiknek idegen a baloldal. A Berzsenyi Gimnáziumban már hosszabb ideje tartunk egy „*vasárnapi iskolát*” olyan tehetséges, tenni akaró fiatalok számára, akik nyitottak a baloldal iránt szociális helyzetük alapján is. Továbbá ha nem foglalkozunk a választásokon láthatóvá vált „fehér feltjainkkal”, akkor a szociális Európából nemcsak a fiatalok és a nyugdíjasok maradhatnak ki, hanem az egész magyar vidék is. Erőteljesen támogatom Orosz István elhangzott gondolatait, és javaslom, hogy a közeli jövőben tűzzük napirendre a magyar népi baloldalhoz, a '30-as és '40-es évek baloldali értelmiségi mozgalmaihoz, a népfőiskolai mozgalomhoz és a népi kollégiumi mozgalomhoz való viszonyunk megvitatását, és ezeknek a megjelenését a mai magyar közgondolkodásban.

Tabajdi Csaba:

A mai rendkívül értékes vita összefoglalóját eljuttatjuk az Elnökség és a Választmány vezetőihez. Reméljük, hogy javaslataink megjelennek a párt politikájában. De ha nem, mi akkor is folytatjuk tovább a dörömbölést a nagypolitika ajtaján. Egyetértek Komlós Attilával abban, hogy nem ez a pártnak a fő profilja, de azért aki baloldali érzelmű, és a nemzetet is fontosnak tartja, kissé feszengve érzi magát a jelenlegi MSZP-ben. Nem is feltétlenül szavazatszerzés szempontjából, mert lehet, hogy nem ezen dőlt el a választás. Igaz az is, hogy

Keletről Nyugatra Európa közepén

nekünk elsősorban a baloldaliság vonatkozásában kellene bűnbánatot gyakorolni a rendszerváltozás vesztesei előtt.

Azzal kell igazán szembenéznünk, hogy a magyar társadalom jelentős többsége vesztese a rendszerváltozásnak, és úgy gondolja, hogy '90 után nem ilyen világot akart, ezért nyertünk a választásokon. *A Magyar Szocialista Pártnak hangot kellene adnia annak az érzésnek, hogy nem ilyen privatizációt akart.* Mi soha nem mondtuk ki a saját bázisunknak, hogy privatizálni kellett, de ahogy megvalósult, az végtelenül igazságtalan volt. Nekünk a baloldaliság vonatkozásában is adósságunk van, nemcsak nemzeti vonatkozásban, sőt *elsősorban a baloldaliságban vannak nagyon komoly adósságaink.* Ezért lesz nagy kérdés, hogy a több, mint tíz éve fennálló mulasztást be tudjuk-e pótolni, meg tudjuk-e adni az embereknek azt, ami jár nekik a rendszerváltás előnyeiből, hogy ők is legalább részben nyertesnek érezhessék magukat.

A baloldali elkötelezettséget és a nemzeti felelősséget szorosan össze kell kapcsolunk a párt politikájában. Ennek megnyilvánulása is lesz, hogy a jövőben Nemzetpolitikai Tagozatként működünk tovább. Javaslom, hogy változtassuk meg a tagozat nevét, legyünk *Nemzetpolitikai Tagozat.* Beleértem ebbe a magyarországi kisebbségeket is, mert ők a nemzet része. Azért tartom szükségesnek a névváltozást, mert tíz év elteltével és a helyzet módosulásával megváltozott a tagozat által tárgyalt tematika. A nemzeti kérdés hosszú távon is a politikai harc egyik központi kérdése marad. Szükséges, hogy a párt ne utólag reagáljon az eseményekre, hanem képes legyen kezdeményezően fellépni, s meglegyen ehhez a párton belüli szervezeti feltétel. A nemzetpolitika a távlati politikázás témája, mert hosszú távú koncepciók kialakításáról szól, és hatásai is csak hosszú távon mérhetőek reálisan. A profilszélesítés azt jelenti, hogy a jövőben foglalkozunk olyan kérdésekkel is, mint a nemzeti érdekek érvényesítése az integráció során, a keleti piacok visszaszerzése, vagy a magyar falu, a Vidék-Magyarország felzárkózása. Profilunkba tartozónak érzem a hazai kisebbségek ügyét is, mivel ők is szerves részei a magyar politikai nemzetnek, az ő sorsukért viselt felelősség a nemzetpolitika elidegeníthetetlen része. A fiatalok növekvő részvétele munkánkban ugyan csak ennek a jele, hiszen ők fogják megteremteni a jövő Szocialista Pártját. *Ahogy van New Labour, úgy szükség van új MSZP-re is,* mert mai formájában nem elég vonzó a fiatalok számára. Van érdeklődés az ifjúság körében. Jelentős részük baloldali, vagy nyitott a baloldal irányába. Igaz, hogy nem a jelenlegi MSZP irányába, de baloldali és nemzeti elkötelezettségű.